
STUDIA Z DZIEJÓW ROSJI I EUROPY ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ

---

*Pavel Ablamski, Kwestia narodowościowa na peryferiach
Europy Środkowo-Wschodniej. Przypadek Polesia
między dwiema wojnami*

*Karol Szymański, Degeneracja fantazmatu homoseksualnego
w znormalizowanej kinematografii czechosłowackiej*

*Елена Д. Твердюкова, Право на изобилие: западный
вещизм в контексте «престижного потребления»
в СССР в годы перестройки (вторая половина 1980-х гг.)*

*Wojciech Śleszyński, W poszukiwaniu nowego (narodowego)
przekazu historycznego – Republika Białoruś 1991–1994*

POLSKA AKADEMIA NAUK ▪ INSTYTUT HISTORII

STUDIA Z DZIEJÓW
ROSJI I EUROPY
ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ

TOM LII

---

zeszyt 2

WARSZAWA 2017

Publikacja dotowana ze środków publicznych Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Redakcja

Andrzej Nowak (redaktor naczelny), Daniel Boćkowski (redaktor prowadzący),
Aleksandra Leinwand (sekretarz redakcji), Andrzej Koryn, Wojciech Materski

Komitet Redakcyjny

Andrzej Essen, Jarosław Hrycak, Marek Kazimierz Kamiński, Natalia Liebediewa,
Piotr Łossowski, Kimitaka Matsuzato, Richard Pipes, Timothy Snyder, Dariusz Staliunas,
Roman Szporluk, Jacek Tebinka, Romuald Wojna, Elżbieta Znamierowska-Rakk

Redaktorzy językowi

Małgorzata Świerzyńska (j. polski), Agnieszka Pospizil (j. rosyjski)

Recenzenci

Iskra Baewa, Wiesław Balcerak, Piotr Biliński, Krzysztof Buchowski, Henryk Bułhak, Jan Jacek Bruski, Wiesław Caban, Jan Chodakiewicz, Andrzej Chodubski, Andrzej Chojnowski, Piotr Chomik, Andrzej Chwalba, Piotr Cichoracki, Stanisław Ciesielski, Andrzej Czarniakiewicz, Anna Dąbrowska, Mirosław Dymarski, Jerzy Eisler, Tadeusz Epsztejn, Joanna Gierowska-Kałuża, Michał Gnatowski, Henryk Głębocki, Sławomir Górzyński, Stanisław Gregorowicz, Maciej Janowski, Eric Jakobsons, Agnieszka Kastory, Artur Kijas, David Kolbaia, Marek Kornat, Piotr Kołakowski, Mariusz Korzeniewski, Mirella Korzeniewska-Wiszniewska, Ewa Kowalska-Dąbrowska, Maciej Koźmiński, Hubert Kuberski, Anna Landau-Czajka, Paweł Libera, Oleg Łatyszonek, Włodzimierz Marciniak, Hanna Marczevska-Zagdańska, Grzegorz Mazur, Rimantas Miknys, Dominika Mikucka-Wojtowicz, Adam Miodowski, Eugeniusz Mironowicz, Lilla Moroz-Grzelak, Bogdan Musiał, Witold Medykowski, Mieczysław Nurek, Ewa Orlof, Artur Patek, Andrzej Pukszt, Waldemar Rezmer, Jarosław Rubacha, Jan Rydel, Joanna Sadowska, Dusan Seges, Sławomir Sikora, Grażyna Stachówna, Grażyna Stępień-Kuczyńska, Beata Szubtarska, Andrzej Szwarc, Irena Stawowy-Kawka, Aleksander Srebrakowski, Witold Szulc, Jacek Tebinka, Oksana Voytyuk, Edward Walewander, Tomasz Wesołowski, Małgorzata Willaume, Zdzisław Julian Winnicki, Tadeusz Wolsza, Jakub Wojtkowiak, Mariusz Wołos, Lech Wyszczelski, Grzegorz Zackiewicz, Leszek Olgierd Zasztowt, Renata Zawistowska, Piotr Zwierzchowski, Jan Żaryn

p-ISSN 1230-5057

e-ISSN 2353-6403

(wersja pierwotna)

Adres Redakcji:

Rynek Starego Miasta 29/31,

00-272 Warszawa

e-mail: sdr@ihpan.edu.pl

<http://www.sdr-ihpan.edu.pl>

Makieta wnętrza i projekt okładki

Dariusz Górski

© Copyright by IH PAN, Warszawa 2017

© All rights reserved

<http://rcin.org.pl>

Spis treści

ARTYKUŁY

- Stefan Dmítruk**, Prawosławna diecezja chełmska w latach 1915–1918 na łamach „Gazety Ludowej. Tygodnika Ilustrowanego” 5
- Konrad Sebastian Morawski**, Przewrót Gabriele D’Annunzia w Rijecie (1919–1920) w kontekście stosunków włosko-jugosłowiańskich 25
- Pavel Ablamski**, Kwestia narodowościowa na peryferiach Europy Środkowo-Wschodniej. Przypadek Polesia między dwiema wojnami 57
- Karol Szymański**, Degeneracja fantazmatu homoseksualnego w znormalizowanej kinematografii czechosłowackiej. Od *Krawca i księcia* Václava Krški (1956) do *Chłopaków z brązu* Stanislava Strnada (1980) 79
- Елена Д. Твердюкова**, Право на изобилие: западный вещизм в контексте «престижного потребления» в СССР в годы перестройки (вторая половина 1980-х гг.) 147
- Wojciech Śleszyński**, W poszukiwaniu nowego (narodowego) przekazu historycznego – Republika Białoruś 1991–1994 161
- Bartłomiej Gajos**, Pięćdziesiąta rocznica rewolucji październikowej (1967) – przewrót pokoleniowy i polityka historyczna ZSRS 193

MATERIAŁY

- Roman Jurkowski**, Czy każdy katolik to Polak? – kresowe, narodowo-religijne dylematy rosyjskiej biurokracji w dokumencie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z 1910 roku 223

ARTYKUŁY RECENZYJNE I RECENZJE

Piotr Cichoracki, <i>Komuniści na Polesiu w latach 1921–1939</i> (Pavel Ablamski)	241
<i>Najmniej jestem tam gdzie jestem... Listy Zofii z Vorzimmerów Breustedt z Warszawy i getta warszawskiego do córki Marysi w Szwajcarii (1939–1942)</i> (Tadeusz Epsztejn)	246
Czechosłowacki Lewiatan. Petr Roubal, <i>Československé spartakiady</i> (Karol Szymański)	252
Wytyczne dla autorów	262
Zasady recenzowania artykułów	266

Studia z Dziejów Rosji i Europy Środkowo-Wschodniej

Wytyczne dla autorów

I. Uwagi ogólne

- 1) **Aby artykuł mógł zostać przyjęty do druku, musi spełniać następujące kryteria:**
  - Być wynikiem samodzielnych badań, niepublikowanych wcześniej w innych czasopiśmiech.
  - Spełniać kryteria formalne i uwzględniać wskazówki redakcyjne.
  - Otrzymać dwie pozytywne recenzje zgodnie z zasadami *double-blind review*.
  - Musi być zgodny z zasadami „zapory ghostwriting”. Wszelkie ujawnione przypadki *ghostwriting* (ukrycia swego udziału przez autorów lub pisanie tekstu na zamówienie) i *guest authorship* (dopisywania do listy autorów osób, których udział w powstaniu tekstu był znikomy) będą podawane do publicznej wiadomości na stronach internetowych naszego czasopisma. O fakcie tym poinformowana zostanie także jednostka organizacyjna zatrudniająca autora.
  - W uzasadnionych przypadkach Redakcja może zażądać oświadczenia o wkładzie autora/autorów zgodnie z zasadami zapory ghostwriting.
  - Autorzy mogą być poproszeni o złożenie oświadczenia o źródłach finansowania publikacji, wkładzie instytucji naukowo-badawczych, stowarzyszeń i innych podmiotów (*financial disclosure*).
- 2) Redakcja przyjmuje teksty **w wersji elektronicznej** w następujących formatach: **doc, docx, rtf**.
- 3) Teksty artykułów nie powinny w zasadzie przekraczać **objętości 50 tys. znaków, licząc ze spacjami i przypisami** (ok. 30 stron znormalizowanych), a teksty **recenzji – 18 tys. znaków ze spacjami i przypisami** (ok. 10 stron znormalizowanych). Redakcja zastrzega sobie możliwość skracania tekstów.
- 4) Teksty **nie powinny być formatowane**, np. przez użycie odmiennych rodzajów czcionek, czcionki rozstrzelonej (zamiast rozstrzeleń należy stosować pogrubienia). Kursywa może być stosowana wyłącznie w opisach bibliograficznych, do zapisów tytułów. Zaznaczenia wymagają jedynie kolejne akapity.
- 5) Artykuły należy nadsyłać w postaci elektronicznej, w formie załącznika, drogą mailową na adres sdr@ihpan.edu.pl.
- 6) O przyjęciu artykułu do druku autorzy powiadomieni zostają drogą elektroniczną.
- 7) W przypadku potrzeby poprawienia bądź uzupełnienia złożonego tekstu zgodnie z wytycznymi recenzentów **czas wykonania** tych **zmian wynosi 21 dni od daty przysłania uwag recenzenta lub redakcji**. Brak poprawionego tekstu w wyznaczonym terminie oznacza przesunięcie go do następnego numeru.
- 8) Teksty do korekty autorskiej otrzymuje się w pliku PDF. Wszelkie uwagi należy dołączać przesyłając plik zawierający informacje o dostrzeżonych błędach. Można też wydrukować przesłany plik i nanieść korektę, a potem nadesłać na adres redakcji. Przekroczenie terminu nadesłania korekty autorskiej oznacza opublikowanie artykułu zgodnie z wysłaną podstawą.
- 9) **Teksty artykułów** powinny mieć następującą **strukturę**:
  - imię i nazwisko autora (u góry po lewej stronie);

- afiliacja – w formie wymaganej przez instytucję zatrudniającą (w innych wypadkach podajemy miejscowość);
- tytuł artykułu w **języku polskim i angielskim**;
- zarys treści w **języku polskim** (objętość 400–700 znaków) oraz w **języku angielskim – krótkie omówienie treści artykułu**;
- słowa kluczowe w **języku polskim i angielskim** – 5–7 słów lub fraz;
- treść artykułu;
- bibliografia przywoływanych w przypisach publikacji;
- streszczenie w **języku polskim i angielskim** (objętość 1000–1800 znaków) – krótka prezentacja treści artykułu, zawierająca rezultaty przeprowadzonej analizy, płynące z niej wnioski oraz omówienie zastosowanej metodologii;
- krótka nota o autorze w języku polskim (angielski opcjonalnie) – 200–400 znaków (podstawowe miejsce pracy i aktualny adres e-mailowy, ewentualnie zainteresowania badawcze autora).
- Obowiązkowo należy podać pełny adres podstawowego miejsca pracy oraz aktualny adres e-mail. Są to dane niezbędne do indeksowania.

Zarys treści, słowa kluczowe i streszczenie mogą być przetłumaczone w wydawnictwie podczas przygotowywania tomu do publikacji, jednak materiały przesłane przez autora muszą zawierać wszystkie elementy w języku polskim.

- 10) Struktura artykułów recenzyjnych, recenzji i notek recenzyjnych:
  - Artykuły recenzyjne: imię i nazwisko autora oraz tytuł artykułu recenzyjnego podajemy na początku tekstu.
  - Recenzja: imię i nazwisko autora podajemy pod tekstem recenzji.
  - Notka recenzyjna: podpisujemy pod tekstem inicjałem autora.
  - Układ: nad tekstem zamieszczamy nagłówek: imię (rozwinęte) i nazwisko autora recenzowanej pracy, kursywą zapisujemy pełny tytuł według strony tytułowej (gdy recenzja dotyczy pracy zbiorowej lub edycji źródłowej po tytule podajemy pełne imiona i nazwiska redaktorów lub wydawców; jeśli praca jest wielotomowa – liczbę tomów lub części cyframi arabskimi, np. t. 1–2), miejsce i rok wydania, nazwę wydawnictwa, liczbę stron, ewentualnie nazwę serii wydawniczej. W nagłówkach stosujemy skróty w języku recenzowanej pracy, np. ed., bearb. von, hrsg. von itp.
- 11) **In memoriam**
  - Układ: w tytule imię i nazwisko zmarłego wersalikami, poniżej, w nawiasie okrągłymienne daty z pełnymi nazwami miesięcy urodzenia i śmierci;
  - imię i nazwisko autora podajemy pod tekstem recenzji.

II. Zapis cytatów

1. Cytaty:

- Wszystkie cytaty powinny być zaznaczone cudzysłowem.
- Źródła cytowane w tekście podaje się w zasadzie w języku oryginału; w przypisach zaś, w miarę potrzeby, umieszczamy przekład.
- Cytaty źródłowe z rękopisów modernizujemy zgodnie z odpowiednią instrukcją wydawniczą.

- W wypadku słowiańskich alfabetów cyrylickich cytaty i opisy bibliograficzne podajemy w alfabecie oryginalnym.
- Cytowanych fragmentów źródłowych nie poprzedzamy i nie kończymy wielokropkiem.
- Opuszczenia w cytowanym tekście sygnalizujemy wielokropkiem w nawiasach prostokątnych: [...].

III. Pisownia imion, nazwisk i innych wyrażen określających osoby

- 1) Stosujemy oryginalną pisownię imion i nazwisk obcych lub pisownię przyjętą obecnie w polskiej tradycji naukowej, np. Szekspir, Waszyngton.
- 2) Imiona osób po raz pierwszy wzmiankowanych powinny być przytoczone w pełnym brzmieniu; w pozostałych przypadkach można podać inicjały imion i nazwisko lub tylko nazwisko, np. Kościuszko, Mickiewicz.
- 3) Osoby wymieniane w recenzjach występują bez stopni oraz tytułów naukowych i zawodowych. Słowo „Autor” piszemy wielką literą o ile odnosi się do autora recenzowanej pracy.

IV. Zapis skrótów, dat i innych określeń czasu oraz liczebników

- 1) W tekstach stosujemy ogólnie przyjęte skróty słownikowe: itd., m.in., etc., sygn., ver. (verso), rec. (recto) i inne.
- 2) Zapis dat w tekście:
  - miesiąc słownie, np. 5 września 1945 r.;
  - przy różnych stylach (kalendarzach): 25 października / 7 listopada 1917; 24 grudnia 1902 / 3 stycznia 1903 r.;
  - okresy od do: np. 1–10 maja 1975 r. (stosujemy półpauzę bez spacji), 1 maja – 10 czerwca 2001 r. (stosujemy półpauzę ze spacjami);
- 3) W przypadku braku daty dziennej miesiąc zawsze słownie, np. w marcu 1945 r.
- 4) Pisownia określeń „wiek”, „rok”:
  - przed – rozwinięte, np. w wieku XIX, w roku 1969;
  - po – skrócone, np. w XX w., w 1951 r.

V. Zapisy bibliograficzne

- 1) Przypisy należy numerować w ciągu i umieszczać na dole strony. W przypadku zbiegnięcia się w tekście odsyłacza do przypisu z przecinkiem, średnikiem lub kropką kończącą zdanie odsyłacz umieszczamy przed tymi znakami (z wyjątkiem skrótów, np.: w. lub r.).
- 2) W przypisach stosuje się skróty łacińskie pisane kursywą, np.: *ibidem*, *idem*, *eadem*, *iidem*, *op. cit.*, *loc. cit.*
- 3) Opis bibliograficzny od poprzedzającego go cytatu bądź wywodu oddziela się przecinkiem.

- 4) Miejsce wydania podaje się w języku oryginału. W przypadku występowania wielu miejsc wydania należy podać pierwsze trzy miejsca wydania lub tylko pierwsze z dopiskiem [et al.].
- 5) Zapis bibliograficzny publikacji książkowych: inicjał imienia i nazwisko autora, *Tytuł*, ewentualnie wydanie, miejsce i rok wydania, s.; np.: P. Chmielewski, M. Wilk, *Zarys dziejów ZSRR 1917–1977*, wyd. 2: Łódź 1985, s. 49.
- 6) Zapis artykułu w pracy zbiorowej: inicjał imienia i nazwisko autora, *Tytuł*, w: *Tytuł pracy zbiorowej*, red. inicjał imienia i nazwisko redaktora (redaktorów), ewentualnie tom (cyframi arabskimi), miejsce i rok wydania, s.; np.: A. Paczkowski, *Polacy pod obcą i własną przemocą*, w: *Czarna księga komunizmu. Zbrodnie, terror, prześladowania*, red. S. Courtois, N. Werth, J.-L. Panné, A. Paczkowski, K. Bartošek, J.-L. Margolin, Warszawa 1999, przeł. K. Wakar, s. 241.
- 7) Zapis artykułu w czasopiśmie oraz w wydawnictwie ciągłym o charakterze wydawnictwa zbiorowego: inicjał imienia i nazwisko autora, *Tytuł*, „Tytuł Czasopisma” (lub skrót tytułu, bez cudzysłowu), tom (ew. rocznik) cyframi arabskimi, rok wydania w nawiasie, numer lub zeszyt cyframi arabskimi, s., np.: T. Epsztejn, *Nieznane fakty z biografii Romana Aftanazego (1914–2004)*, „Studia z Dziejów Rosji i Europy Środkowo-Wschodniej” 50 (2015), z. 2, s. 105–118. Wszystkie elementy tytułów czasopism poza spójnikami zapisujemy wielkimi literami.
- 8) Serie wydawnicze zaznaczamy po miejscu i roku wydania w nawiasie okrągłym, np.: J. Tyszkiewicz, *Średniowieczne granice wytyczone wzdłuż rzek w Europie Środkowej*, w: *Z dziejów średniowiecznej Europy Środkowo-Wschodniej*, red. J. Tyszkiewicz, Warszawa 2007 (Fasciculi Historici Novi, t. 6), s. 145–152.
- 9) Stosujemy określenia skrótowe w języku publikacji: wyd., oprac., tł., red. dla książek wydanych w języku polskim i analogicznie: ed., vol., hrsg., bearb., Bd. etc.

Studia z Dziejów Rosji i Europy Środkowo-Wschodniej

Zasady recenzowania artykułów

Procedura recenzowania artykułów odbywa się zgodnie z zaleceniami Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego opublikowanymi w broszurze „Dobre praktyki w procedurach recenzyjnych w nauce”, Warszawa 2011 (<http://www.nauka.gov.pl/?id=2263>).

- Autorzy, nadsyłając artykuł, wyrażają tym samy zgodę na proces jego recenzji.
- Nadesłane artykuły są poddawane ocenie formalnej przez Redakcję, a następnie odsyłane do recenzji. Oceniane są zawsze przez dwóch recenzentów zewnętrznych z obszaru naukowo-badawczego zgodnego z przedmiotem opracowania, którzy nie są członkami Redakcji pisma.
- Wyboru recenzentów dokonuje redaktor naczelny w porozumieniu z redaktorem tematycznym.
- Recenzje mają formę pisemną. Wzór recenzji umieszczony jest na stronie internetowej czasopisma.
- W przypadku tekstów powstałych w języku obcym co najmniej jeden z recenzentów jest afiliowany w instytucji zagranicznej innej niż narodowość autora artykułu.
- Recenzowane artykuły nie są wysyłane do recenzentów z placówki afiliowanej przez autora.
- Prace recenzowane są anonimowo. Autor nie pozna nazwisk recenzentów, a recenzenci nazwiska autora.
- Artykułowi nadawany jest kod identyfikujący go na dalszych etapach procesu wydawniczego. Autor zawsze zostaje poinformowany o wynikach recenzji. Autorowi nie odsyła się recenzji.
- Recenzję zawierającą uwagi krytyczne i sugestie redaktor naczelny kieruje do autora, który dokonuje wymaganych poprawek.
- Artykuł po poprawkach może być ponownie kierowany do recenzenta w celu akceptacji, jeśli ich zakres był znaczący.
- Ostateczną decyzję o opublikowaniu artykułu podejmuje redaktor naczelny. Warunkiem przyjęcia artykułu do publikacji są dwie pozytywne recenzje.
- Dopuszcza się polemikę autora z recenzentem (w przypadku krytycznych uwag recenzenta dotyczących kwestii merytorycznych).
- Lista recenzentów współpracujących z redakcją publikowana jest co roku na stronie internetowej czasopisma oraz w bieżącym numerze.